

Sygn. akt I ACa 676/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 listopada 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Dariusz Rystał
------------------------	---------------------------

po rozpoznaniu w dniu 30 listopada 2021 r.

na posiedzeniu niejawnym w Szczecinie

sprawy z powództwa Syndyka masy upadłości (...) w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W.

przeciwko S. T.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 9 lipca 2021 r. sygn. akt I C 791/21

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Dariusz Rystał

Sygn. akt I ACa 676/21

UZASADNIENIE

Powód L. K. – Syndyk masy upadłości (...) w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. wniósł pozew o rozpoznanie sprawy w postępowaniu nakazowym i orzeczenie nakazem zapłaty, że pozwana S. T. w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia nakazu zapłaty ma zapłacić na rzecz Syndyka masy upadłości (...) w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. kwotę 5.554.123,71 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 19 czerwca 2019 roku do dnia zapłaty oraz kosztami procesu, w tym kosztami zastępstwa procesowego adwokata, według norm przepisanych, wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się nakazu zapłaty do dnia zapłaty. W razie prawidłowego wniesienia przez pozwaną zarzutów od nakazu zapłaty powód wniósł o utrzymanie nakazu zapłaty w mocy oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego adwokata, według norm przepisanych wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla z dnia 23 marca 2021 roku Referendarz sądowy w Sądzie Okręgowym w Szczecinie nakazał pozwanej S. T., aby zapłaciła powodowi Syndykowi masy upadłości (...) w W. w upadłości likwidacyjnej kwotę 5.554.123,71 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 19 czerwca 2019 roku do dnia zapłaty, oraz kwotę 7.217 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w terminie dwóch tygodni

od dnia doręczenia nakazu zapłaty, albo wniosła w tym terminie zarzuty do tutejszego Sądu, oraz nakazał pobrać od pozwanej S. T. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Szczecinie kwotę 50.000 zł tytułem kosztów sądowych z ponoszenia którego powód został zwolniony.

Pozwana S. T. wniosła zarzuty od powyższego nakazu zapłaty zaskarżając go w całości i wnosząc o jego uchylenie, oddalenie powództwa i zasądzenie od pozwanej zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwana wskazała, iż w jej ocenie umowa pożyczki nr (...) jest nieważna i z tych samych powodów nieważny jest weksel gwarancyjny, podpisany in blanco w dniu podpisywania tejże umowy na zabezpieczenie płatności.

W piśmie procesowym z dnia 17 czerwca 2021 roku (k. 447 – 456) będącym ustosunkowaniem się do zarzutów od nakazu zapłaty powód podtrzymał w całości stanowisko wyrażone w pozwie, wniósł o utrzymanie w mocy nakazu zapłaty w całości oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz Syndyka kosztów procesu wywołanych wniesieniem zarzutów, w tym kosztów zastępstwa procesowego adwokata, według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 9 lipca 2021 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie w punkcie I. uchylił punkt II nakazu zapłaty wydanego w dniu 23 marca 2021 r. w postępowaniu nakazowym w sprawie I Nc 90/21; w punkcie II. w pozostałej części nakaz zapłaty wydany w dniu 23 marca 2021 r. w postępowaniu nakazowym w sprawie I Nc 90/21 utrzymał w mocy; w punkcie III. zasądził od pozwanej S. T. na rzecz powoda, Syndyka masy upadłości (...) w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W., ponad kwotę 7217 zł orzeczoną nakazem tytułem kosztów procesu kwotę 7.800 zł (siedem tysięcy osiemset złotych) tytułem kosztów procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 6 lutego 2013 roku pozwana S. T. przystąpiła do (...) w W..

W dniu 29 kwietnia 2013 roku pomiędzy S. T. oraz (...) w W. z siedzibą w W. w imieniu, której działali Wiceprezesa Zarządu – M. G. (1) oraz J. P. została zawarta umowa pożyczki zabezpieczonej hipoteką numer (...). Umowa została zawarta na okres od 29 kwietnia 2013 roku do 27 marca 2023 roku. tj. na okres 10 lat, co odpowiada 120 miesiącom. Kwota udzielonej pożyczki wynosiła 3.800.000,00 złotych, z czego 180.000,00 złotych stanowiła kwota potrąconej prowizji z tytułu udzielonej pożyczki (§1 ust 3 i 4 oraz § 6 ust. 2 lit. A pkt II umowy.)

Zgodnie z umową spłata pożyczki następowała w ratach miesięcznych bez wezwania, w terminach i kwotach wskazanych w harmonogramie spłaty pożyczki (§ 4 ust. 2 umowy). Spłaty mogły następować zarówno w formie wpłat gotówkowych jak i wpłat na rachunek bankowy o numerze (...) (§ 4 ust. 3 umowy). Kwoty spłaty zaliczane były w następującej kolejności na: opłaty tytułem zwrotu kosztu ubezpieczenia, koszty windykacji w tym opłat za upomnienie, koszty wezwań do zapłaty, pozostałe prowizje i opłaty, odsetki od kapitału przeterminowanego, a od dnia wytoczenia powództwa o zapłatę wierzytelności (...) z tytułu umowy, odsetki od należności przeterminowanej jak i od całości należności przeterminowanej, wymagalne odsetki za okresy obrachunkowe, kapitał przeterminowany, odsetki naliczone do dnia wpłaty, kapitał. (§ 4 ust. 4 umowy)

Pożyczka została oprocentowana według stopy referencyjnej ustalonej przez Radę Polityki Pieniężnej, która na dzień sporządzenia umowy wynosiła 3,25 %, i była powiększona o stałą marżę (...) wynoszącą 10,95%. Stopa referencyjna miała ulegać zmianie w trakcie trwania umowy pożyczki w przypadku zmiany wysokości stopy dokonanej przez Radę Polityki Pieniężnej o wartość, o jaką Rada Polityki Pieniężnej obniżyła/podwyższyła wysokość tej stopy, od dnia następnego po dniu, w którym Rada Polityki Pieniężnej dokonała zmiany (§3 umowy). Roczna stopa oprocentowania zadłużenia przeterminowanego wynosiła zgodnie z umową czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP, na dzień zawarcia umowy - 19%. Zmiana wysokości ww. stopy miała następować w przypadku zmiany stopy kredytu lombardowego przez NBP, z tym zastrzeżeniem, że maksymalna stopa procentowa nie mogła w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego NBP. (§7 umowy)

W przypadku nieterminowej spłaty pożyczki należność z tego tytułu stawała się w dniu następnym należnością przeterminowaną (§ 8 ust. 2 umowy). Od niespłaconego w całości lub w części kapitału, a od dnia wniesienia powództwa od całości zadłużenia, pobierane były odsetki wg stopy procentowej o jakiej mowa w § 7 umowy.

Aspekt wypowiedzenia umowy regulował § 12 umowy pożyczki. Zapisy w nim zawarte zastrzegły dla (...) prawo do wypowiedzenia umowy z 30-dniowym terminem wypowiedzenia i postawienia całej pożyczki wraz z odsetkami w stan natychmiastowej wymagalności w przypadku: niedotrzymania przez pożyczkobiorcę warunków niniejszej umowy tj.: niezapłacenia przez pożyczkobiorcę w terminach określonych w umowie pełnych rat pożyczki za co najmniej dwa okresy płatności po uprzednim wezwaniu pożyczkobiorcy listem poleconym do zapłaty zaległych rat w terminie nie krótszym niż 7 dni od otrzymania wezwania pod rygorem wypowiedzenia umowy, nieustanowienia dodatkowego prawnego zabezpieczenia przez pożyczkobiorcę w terminie zakreślonym przez (...), o którym mowa w § 9 ust. 10, złożenia przez pożyczkobiorcę fałszywych dokumentów (oświadczeń stanowiących podstawę udzielenia pożyczki), nieprzedłożenia na żądanie (...) dokumentów, o których mowa w § 10, utraty przez pożyczkobiorcę zdolności kredytowej.

Zabezpieczeniem przyznanej pożyczki była między innymi umowa ubezpieczenia oraz weksel in blanco, opatrzony klauzulą „na zlecenie” lub inną równoznaczną, jako zabezpieczenie terminowej spłaty pożyczki. W przypadku nieterminowej spłaty pożyczki pożyczkodawca miał prawo wypełnić weksel, w tym opatrzyć go datą i miejscem płatności i przystąpić do jego realizacji do sumy odpowiadającej zadłużeniu (niespłaconej kwocie pożyczki wraz z odsetkami i innymi należnościami). Ustalono, iż weksel będzie płatny w dniu i miejscu oznaczonym przez pożyczkodawcę według uznania. Miejsce przedstawienia weksla do zapłaty miało zostać określone przez pożyczkodawcę w wezwaniu do zapłaty.

Czynności w imieniu (...) dokonywali członki

Na zabezpieczenie należności wynikających z zawartych między stronami umowy pożyczki pozwana wystawiła weksel własny na rzecz (...) w W. oraz deklarację wekslową, w której wskazano, iż Kasa ma prawo wypełnić na sumę odpowiadającą kwocie wykorzystanego przez niego kredytu wraz z odsetkami, prowizją i innymi należnościami Kasy, w przypadku niedotrzymania umownego terminu spłaty całości lub części kredytu oraz we wszystkich tych przypadkach, w których służy Kasie prawo ściągnięcia swoich wierzytelności przed nadejściem terminu płatności. W deklaracji wekslowej wskazano, iż Kasa ma prawo opatrzyć ten weksel datą płatności według swego uznania. Weksel miał być płatny w (...) w W..

W okresie obowiązywania umowy pożyczki zawartej między stronami, w związku ze zmianami stopy referencyjnej dokonanej przez Radę Polityki Pieniężnej Zarząd (...) w W. podejmował uchwały na mocy, których dokonywał zmiany oprocentowania pożyczki.

W dniu 30 kwietnia 2013 roku (...) wypłacił na rzecz pozwanej kwotę 3.610.000 zł.

Postanowieniem z dnia 5 lutego 2015 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, X Wydziału Gospodarczego dla spraw upadłościowych i naprawczych w sprawie o sygn. akt X GU 53/15 ogłosił upadłość (...) w W. z siedzibą w W. z możliwością zawarcia układu. Sprawowanie zarządu całym majątkiem upadłego powierzył zarządcy w osobie powoda L. K..

Postanowieniem z dnia 19 marca 2015 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, X Wydziału Gospodarczego dla spraw upadłościowych i naprawczych w sprawie o sygn. akt X GUp 87/15 zmienił sposób prowadzenia postępowania upadłościowego (...) w W. z siedzibą w W. w ten sposób, że postępowanie upadłościowe z możliwością zawarcia układu zmienił na postępowanie obejmujące likwidację majątku upadłego. W pkt 2 Sąd odwołał zarządcę masy upadłości L. K. i jednocześnie w pkt 3 wyznaczył go syndykiem.

W związku z brakiem terminowego regulowania należności (...) w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. pismem z dnia 14 marca 2016 roku (nadanym w dniu 15 marca 2016 roku) wezwał pozwaną do spłaty zadłużenia w kwocie 1.114.317,54 zł w terminie 14 dni roboczych od dnia doręczenia pisma.

Wobec dalszego braku terminowego regulowania należności (...) w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. pismem z dnia 25 kwietnia 2016 roku (nadanym w dniu 27 kwietnia 2016 roku) wezwał pozwaną o zapłaty zadłużenia w kwocie 1.114.317,54 zł w terminie 14 dni roboczych od dnia doręczenia pisma.

W związku z zaprzestaniem spłaty pożyczki przez pozwaną pismem z dnia 6 czerwca 2016 roku (...) w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. dokonała wypowiedzenia umowy kredytowej i zażądała od pozwanej dobrowolnej zapłaty wymaganej zaległości w kwocie 1.306.384,19 zł. Na powyższą kwotę zadłużenia składał się: zaległy kapitał w wysokości 596.502,91 zł, odsetki umowne w wysokości 662.110,81 zł, odsetki za opóźnienie (odsetki karne) w wysokości 47.689,47 zł oraz koszty windykacji 81 zł.

Do powyższej kwoty doliczyć należy dalsze odsetki za opóźnienie w wysokości 10 % w skali roku tj. 162.77 zł za każdy dzień zwłoki, liczone od dnia 7 czerwca 2016 roku do dnia zapłaty.

Łączna kwota zadłużenia na dzień 28 maja 2019 roku z tytułu umowy pożyczki nr (...) wynosiła 5.634.123,71 zł, na którą składa się kwota:

- niespłaconego kapitału pożyczki w wysokości 3.788.337,52 zł
- niespłacone odsetki umowne w wysokości 732.309,47 zł
- odsetki z tytułu należności przedterminowych w wysokości 1.113.395,72 zł
- prowizje i opłaty dodatkowe w wysokości 81,00 zł.

Pismem z dnia 28 maja 2019 roku wobec nieuregulowania należności względem (...) z tytułu umowy kredytu/pożyczki nr (...) powód wezwał pozwaną do zapłaty należności w wysokości 5.634.123,71 zł, na którą składają się następujące kwoty:

- 3.788.337,52 zł tytułem kapitału,
- 732.309,47 zł tytułem skapitalizowanych odsetek umownych,
- 1.113.395,72 zł tytułem odsetek od należności przeterminowanych,
- 81,00 zł tytułem kosztów wezwań i powiadomień poręczycieli

wystawiony przez powoda weksel własny in blanco został w dniu 28 maja 2019 roku uzupełniony:

- miejscem i datą wystawienia weksla odpowiadającymi miejscu i dacie podpisania weksla,
- sumą wekslową w kwocie 5.634.123,71 zł odpowiadającą powyżej wskazanemu zadłużeniu z umowy,
- miejscem płatności weksla, tj. siedzibą (...) przy. Ul. (...), (...)-(...) W.,
- datą płatności weksla ustaloną na dzień 18 czerwca 2019 roku

Mając powyższe na uwadze powód wezwał pozwaną, jako wystawcę weksla, do stawienia się w dniu 18 czerwca 2019 roku w godzinach od 11:00 do 12:00 w siedzibie (...) przy ul. (...), (...)-(...) W., gdzie weksel miał zostać okazany w oryginale, celem jego wykupu, względnie o dokonanie do dnia 18 czerwca 2019 roku płatności przelewem na rachunek bankowy masy upadłości (...).

Pozwana odmówiła wykupy weksla.

Aktem oskarżenia z dnia 4 grudnia 2019 roku pozwana została oskarżona o to, że w okresie od dnia 27 marca 2013 roku do 30 kwietnia 2013 roku w W., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadziła (...) w W., do niekorzystnego rozporządzenia mieniem znacznej wartości w kwocie 3.800.00 zł, w ten sposób, że podała do kwestionariusza wywiadu pożyczkowego nieprawdziwe informacje dotyczące miejsca pracy i wynagrodzenia miesięcznego oraz przedłożyła przekazane jej uprzednio przez inne osoby, poświadczające nieprawdę dokumenty o istotnym znaczeniu dla uzyskania pożyczki w postaci: zaświadczenia o zarobkach z dnia 26 marca 2013 roku wystawionego przez firmę (...) sp. z o.o. z siedzibą w S. przy ul. (...), umowy o pracę z dnia 1 lutego 2012 roku w firmie (...) na stanowisku dyrektora handlowego z wynagrodzeniem miesięcznym w wysokości 156.521,59 zł, informacji o dochodach oraz pobranych zaliczkach na podatek dochodowy w roku 2012 PIT 11 oraz operatu szacunkowego dotyczącego określenia wartości nieruchomości w postaci działki gruntu o nr (...), położonej w obrębie (...) - M., gmina Z., powiat (...), której wartość w przedłożonym operacie została znacznie zawyżona, które to dokumenty potwierdzały nieprawdziwe dane odnośnie jej zatrudnienia oraz osiąganych przez nią dochodów, wprowadzając przez to pracowników (...) w błąd, co do zatrudnienia i wysokości osiąganych przez nią dochodów, w wyniku czego doszło do zawarcia umowy pożyczki zabezpieczonej hipoteką nr (...) na wymienioną kwotę, którą w całości pobrała wraz z innymi osobami, nie mając zamiaru spłaty kredytu, działając w ten sposób na szkodę (...) w W., tj. o czyn z art. 286 § 1 kk w zb. z art. 297 § 1 kk w zw. z art. 294 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk.

Pozwana w zamian za udział w wyłudzeniu kredytu otrzymała korzyść majątkową w wysokości 80.000 zł.

W stosunku do pozwanej przed Sądem Okręgowym w Gorzowie Wielkopolskim toczyło się postępowanie karne pod sygn. akt II K 197/19, w którym został obowiązek naprawienia szkody na rzecz (...) w wysokości 80.000 zł.

M. G. (1) postawiono zarzut, iż w okresie od lutego 2009 roku do października 2014 roku w W., działając w ramach zorganizowanej grupy przestępczej, pełniąc funkcję wiceprezesa Zarządu (...) w W. i będąc z tego tytułu zobowiązanym do zajmowania się sprawami majątkowymi (...), wziął udział w zorganizowanej grupie przestępczej w skład której wchodził: P. P., M. G. (2), J. P., Ł. S., M. K., J. B., K. B., K. A., K. L., J. W., J. L., H. N., D. P. i inne osoby, której celem było uzyskiwanie kredytów na podstawie podrobionych zaświadczeń o zatrudnieniu i wysokości wynagrodzenia oraz aktów notarialnych dotyczących ustanowienia hipotek stanowiących zabezpieczenie ww. kredytów i pożyczek na nieruchomościach o znacznie zawyżonej wartości, co stanowiło istotne okoliczności dla uzyskania ww. kredytów pożyczek, czym działał na szkodę (...) w W. tj. o czyn z art. 258 § 1 kk.

J. P. postawiono zarzut, iż w okresie od lutego 2009 roku do kwietnia 2014 roku w W., pełniąc funkcję wiceprezesa Zarządu (...) w W. i będąc z tego tytułu zobowiązanym do zajmowania się sprawami majątkowymi (...), wzięła udział w zorganizowanej grupie przestępczej w skład której wchodził: P. P., M. G. (2), M. G. (1), Ł. S., M. K., J. B., K. A., K. L., J. W., J. L., H. N., D. P. i inne osoby, której celem było uzyskiwanie pożyczek i kredytów na podstawie podrobionych zaświadczeń o zatrudnieniu i wysokości wynagrodzenia oraz aktów notarialnych; dotyczących ustanowienia hipotek stanowiących zabezpieczenie ww. pożyczek na nieruchomościach o znacznie zawyżonej wartości, co stanowiło istotne okoliczności dla uzyskania ww. pożyczek i kredytów, czym działała na szkodę (...) w W. tj. o czyn z art. 258 § 1 kk.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał powództwo za uzasadnione.

Sąd Okręgowy wstępnie wskazał, że powód swoje roszczenie wywodził z przedłożonego weksla in blanco wystawionego przez pozwaną, jako zabezpieczenie spłaty pożyczki.

W pierwszej kolejności Sąd Okręgowy wskazał, że w jego ocenie weksel jest ważny, w szczególności spełnia wymogi określone w art. 101 prawa wekslowego.

Wobec podniesionych przez pozwaną zarzutów Sąd Okręgowy dokonał jednocześnie oceny kwestii związanych ze stosunkiem podstawowym, należności z którego zabezpieczał weksel.

Sąd Okręgowy zauważył zatem, że bezsporne w niniejszej sprawie było, iż w dniu 29 kwietnia 2013 roku pozwana zawarła umowę pożyczki ze (...) z siedzibą w W., na mocy której uzyskała pożyczkę w kwocie 3.8000.000,00 zł, a która to należność miała być spłacona w ratach do dnia 27 marca 2023 roku. Bezspornym pozostaje także, iż pozwana nie wywiązała się ww. należności, w związku z czym umowa pożyczki została wypowiedziana. Pozwana nie kwestionowała ani faktu zawarcia umowy pożyczki, wysokości dochodzonego roszczenia ani okoliczności, iż na jej zabezpieczenie wystawiła pożyczkodawcy weksel własny in blanco. Podnosiła natomiast, iż zawarta umowa jest nieważna, ponieważ została zawarta w celu przestępczym.

W ocenie Sądu Okręgowego zarzut pozwanej był niezasadny. Sąd Okręgowy nie podzielił argumentacji przytoczonej przez pozwaną, która podnosiła, iż popełnienie czynu zabronionego w związku z zawarciem umowy pożyczki, penalizowanego w ustawie oznacza, że czynność prawna (dokonana z naruszeniem zakazu ustawowego) jest nieważna.

Zdaniem Sądu Okręgowego czym innym jest sprzeczność samej czynności prawnej z ustawą, a czym innym jest ocena sposobu wykonania obowiązków wynikających z tej czynności w świetle samej umowy i przepisów prawa. Sąd Okręgowy zauważył, że z faktu, że pożyczkobiorca nie wywiązuje się z umowy pożyczki (co oczywiście jest sprzeczne z postanowieniami umowy, a także z przepisami prawa) nie wynika, że umowa pożyczki jest nieważna. W ocenie Sądu Okręgowego nawet jeżeli okazuje się, że pożyczkobiorca działał ze z góry powziętym zamiarem wyłudzenia pożyczki i umowa stanowiła tylko instrument działania przestępczego, również nie powoduje to nieważności samej umowy pożyczki. W ocenie Sądu Okręgowego, aby dana czynność prawna była nieważna z uwagi na popełnienie przestępstwa, to sama ta czynność powinna stanowić przestępstwo. Zdaniem Sądu Okręgowego nie sposób stawiać automatycznie znaku równości pomiędzy przestępstwem a czynnością prawną pozostającą w związku z jego popełnieniem. Przestępstwo może, choć nie musi, obok konsekwencji karnoprawnych, wpływać na ważność czynności prawnej lub inną postać jej wadliwości.

Sąd Okręgowy wyjaśnił dalej, że odrębną kwestią są czynności osób, które działały w imieniu powoda oraz działania pożyczkobiorcy. W ocenie Sądu Okręgowego nawet jeśli pozwana w celu uzyskania pożyczki przedstawiła nierzetelne lub nieprawdziwe dokumenty nie powoduje to automatycznie, że powód miałby zostać pozbawiony podstawy prawnej żądania zwrotu pożyczki, jaką jest zawarta i wykonywana umowa.

Sąd Okręgowy podkreślił, że nieważność umowy pożyczki pociągałaby za sobą wygaśnięcie zabezpieczenia, jakim jest weksel in blanco. Sąd Okręgowy zauważył zatem, że zgodnie ze stanowiskiem prezentowanym przez pozwaną każdy, kto złoży nieprawdziwe nierzetelne dokumenty w celu wyłudzenia pożyczki czy kredytu automatycznie byłby zwolniony z zaciągniętego przez siebie zobowiązania umownego na skutek nieważności umowy, którą zawarł, wprowadzając w błąd drugą stronę. W ocenie Sądu Okręgowego ustalenie czy działania pozwanej i członków zarządu powoda wypełniają znamiona czynu zabronionego nie ma znaczenia dla ustalenia obowiązku zwrotu pożyczki zgodnie z zawartą umową.

Zdaniem Sądu Okręgowego nawet jeżeli postępowanie pozwanej wykazuje znamiona przestępstwa np. wyłudzenia pieniędzy dla siebie lub kogoś innego to nie ma to znaczenia wobec wypłaty pożyczki i faktycznej realizacji umowy przez powoda. W ocenie Sądu Okręgowego nie ma podstaw by twierdzić, że strony czynności miały świadomość i zamiar niewywołania skutków prawnych określonych w składanych oświadczeniach. Zdaniem Sądu Okręgowego dla takiej oceny nie ma znaczenia motywacja osób stających do umowy i ją realizujących oraz przeznaczenie pochodzących z niej środków. Sąd Okręgowy podkreślił w tym miejscu, że często zdarza się że środki pochodzące z zaciąganych pożyczek czy kredytów są przekazywane innym osobom. Sam ten fakt nie powoduje nieważności zawieranych umów.

Dalej Sąd Okręgowy wyjaśnił, że bezwzględna nieważność czynności prawnej nie jest równoznaczna z czynnością prawną dokonaną w warunkach naruszenia norm prawa karnego. Zdaniem Sądu Okręgowego nie ma tu automatyzmu do stwierdzenia nieważności umowy na mocy art. 58 § 1 k.c. z penalizacją określonych zachowań dotyczących

okoliczności zawarcia umowy określonych w art. 297 kk, 294 kk, czy też 286 kk. Sprzeczne z prawem karnym były okoliczności, które towarzyszyły zawarciu umowy, nie jest zaś sprzeczna z prawem sama umowa pożyczki (por. wyrok SN z 18 kwietnia 2013 roku, II CSK 557/12). Penalizacja czynu nie odnosi się do samej czynności prawnej, która zostaje zawarta na podstawie nieprawdziwych informacji, czy też oświadczeń złożonych instytucji finansowej, lecz do okoliczności jej towarzyszących. W zawartej umowie pożyczki brak jest sprzeczności jej treści z normami prawa cywilnego, czy też karnego.

Sąd Okręgowy zauważył, że w doktrynie przyjmuje się, że do nieważności czynności prawnej prowadzić może sprzeczność z normami bezwzględnie wiążącymi prawa karnego, administracyjnego czy finansowego. Przyjmuje się, że aby sankcja nieważności miała miejsce, muszą to być normy, które konstruują czynność prawną, a nie nakazują albo zakazują tylko czynienia określonego użytku z kompetencji do dokonywania tych czynności. Normy zawarte w przepisach karnych mających zastosowanie w niniejszej sprawie sankcjonuje określone zakazy podejmowania określonych zachowań, natomiast czynność z nimi sprzeczna nie narusza reguły konstruowania czynności prawnych. W razie naruszenia norm przewidzianej przez prawo karne zastosowanie mają sankcje przewidziana w tych właśnie przepisach. Kryterium pozwalającym na rozstrzygnięcie, czy w danym przypadku właściwa jest sankcja nieważności jest to, czy dana norma zmierza do zapobieżenia powstaniu określonych stosunków cywilnoprawnych. Dokonując oceny norm przewidzianych w przepisach karnych należy stwierdzić, że normy te nie przewiduje zakazu zawarcia umowy pożyczki, a więc skazanie pozwanej nie ma wpływu na ważność czynności prawnej w postaci umowy pożyczki. Naruszenie normy prawa karnego, które przewiduje karę za dokonanie określonej czynności w określonych okolicznościach nie wpływa na ważność czynności prawnej. W takiej sytuacji sankcja wynika z naruszenia prawa karnego i polega na wymierzeniu sankcji karnej za czyn wypełniający ustawowe znamiona przestępstwa. (por. M. Gutowski „Nieważność czynności prawnej C.H.Beck W-wa 2012).

Z uwagi na to, iż zarzuty pozwanej kwestionujące zasadność roszczenia powoda, okazały się nietrafne Sąd Okręgowy utrzymał nakaz zapłaty wydany w dniu 23 marca 2021 roku w postępowaniu nakazowym w sprawie I Nc 90/21 w mocy. Jednocześnie Sąd uchylił pkt II tego nakazu zapłaty nakazujący pobrać od pozwanej kwotę 50.000 zł tytułem nieuiszczonych przez powoda kosztów sądowych z ponoszenia, których był zwolniony jako, że również i pozwana została zwolniona od kosztów sądowych w całości.

W pkt III wyroku Sąd zasądził kwotę 7.800 zł (ponad kwotę 7.217 zł orzeczoną nakazem) od pozwanej na rzecz powoda tytułem kosztów procesu zgodnie z art. 98 k.p.c.

Pozwana wniosła apelację od powyższego wyroku zaskarżając go w całości.

Wyrokowi zarzuciła błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że w niniejszej sprawie doszło do zawarcia i wykonania umowy pożyczki tak, jak wskazują na to dokumenty załączone przez powoda, co z kolei powoduje, iż ważny jest weksel wystawiony na zabezpieczenie spłaty pożyczki, podczas gdy w rzeczywistości umowa stanowiła realizację znamion z góry zaplanowanego przez obie strony przestępstwa, a nadto nie została przez powoda wykonana.

Skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji pozwana wskazała argumentację swojego stanowiska.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wywiedziona przez pozwaną okazała się o tyle zasadna, że dokonana w jej wyniku kontrola instancyjna orzeczenia wydanego przez Sąd Okręgowy, skutkowałą jego uchyleciem .

Orzekając w sprawie Sąd Apelacyjny miał na uwadze, że obecnie sąd odwoławczy nie ogranicza się do kontroli sądu pierwszej instancji, lecz bada ponownie całą sprawę, a kontrolując prawidłowość zaskarżonego orzeczenia, pełni również funkcję sądu merytorycznego, który może rozpoznać sprawę od początku, uzupełnić materiał dowodowy lub

powtórzyć już przeprowadzone dowody, a także poczynić samodzielnie ustalenia na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji.

Jednakże chociaż w myśl art. 382 k.p.c. postępowanie apelacyjne ma jak to już wskazano powyżej charakter merytoryczny i w tym znaczeniu jest przedłużeniem postępowania przeprowadzonego przed sądem pierwszej instancji, konieczne jest jednak zapewnienie instancyjności postępowania, gwarantowanej przez art. 176 ust. 1 Konstytucji RP. Oznacza to, że sąd drugiej instancji nie może zastępować własnym orzeczeniem orzeczenia sądu pierwszej instancji, gdyż mogłoby to doprowadzać do sytuacji, w których sąd odwoławczy orzekałby jako jedna i ostateczna instancja (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2007 r. III UK 20/07, OSNP 2008/ 17-18/264).

W doktrynie i orzecznictwie słusznie zwraca się przy tym uwagę na związane z wydaniem przez Sąd drugiej instancji wyroku reformatoryjnego ryzyko pozbawienia stron jednej instancji merytorycznej (zob. wyrok SN z dnia 13 listopada 2002 r., I CKN 1149/00, LEX nr 75293).

Wskazuje się też, że sąd drugiej instancji, w razie stwierdzenia uchybienia sądu pierwszej instancji polegającego na sporządzeniu uzasadnienia zaskarżonego wyroku z naruszeniem wymagań określonych w art. 327¹ § 1 k.p.c. (przed nowelizacją w art. 328 § 2 k.p.c.) ma przede wszystkim obowiązek odpowiedniej sanacji tego uchybienia, w szczególności poprzez uzupełnienie w uzasadnieniu własnego orzeczenia dostrzeżonych braków w ocenie dowodów przeprowadzonych w sprawie przez sąd pierwszej instancji, czy też poprzez uzupełnienie niedostatków w zakresie oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego (por. m.in. postanowienie SN z 16 listopada 2012 r., III CZ 83/12). Odpowiada to nie tylko kontrolnej, ale także merytorycznej funkcji sądu apelacyjnego.

Należy jednak podkreślić, że w sytuacji, gdy uchybienia w sporządzeniu uzasadnienia Sądu pierwszej instancji są tak poważne, że uniemożliwiają w całości lub w znacznym zakresie ustalenie, na jakiej podstawie sąd pierwszej instancji poczynił określone ustalenia faktyczne sąd drugiej instancji powinien mieć możliwość uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Nie ulega bowiem wątpliwości, że problem braku możliwości skontrolowania sposobu rozumowania sądu pierwszej instancji ma istotny walor praktyczny.

W doktrynie trafnie wskazuje się, że w sprawach, w których uzasadnienie sądu pierwszej instancji zawiera tak daleko idące sprzeczności, że całkowicie nie daje się sensownie i logicznie wyłożyć sąd odwoławczy powinien móc uchylić zaskarżone orzeczenie.

Sąd Apelacyjny szczególnie akcentuje, że przyjmując bezwzględne założenie o konieczności orzekania reformatoryjnego w powyższych sprawach, duża część wysiłku w rozpoznaniu sprawy spadłaby na sąd drugiej instancji, czym podważona zostałaby funkcja kontrolna środka odwoławczego, jakim jest apelacja. Przerzucenie zaś całkowitego rozpoznania merytorycznego sprawy na sąd drugiej instancji mogłoby być ocenione negatywnie z punktu widzenia konstytucyjnej zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego.

Zasada dwuinstancyjnego postępowania sądowego wyrażona w art. 176 ust. 1 Konstytucji RP powinna być traktowana jako ważna reguła interpretacyjna dla pojęcia nierozpoznania istoty sprawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2017 r., V CZ 61/17).

Do powyższego zagadnienia i przyjęcia, że w niektórych sytuacjach uzasadnione jest też uchylenie orzeczenia ze względu na respektowanie uprawnień stron wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego odniósł się również Sąd Najwyższy w swoich innych, nowszych orzeczeniach (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, z dnia 23 września 2016 r., II CZ 73/16, i z dnia 24 stycznia 2017 r., V CZ 92/16, z dnia 6 lutego 2018 r., IV CZ 109/17).

Z drugiej jednak strony rozważając rozstrzygnięcie przedmiotowej sprawy Sąd Odwoławczy miał na uwadze iż zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c. sąd drugiej instancji obligatoryjnie uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę sądowi pierwszej

instancji do ponownego rozpoznania w razie stwierdzenia nieważności postępowania (§ 2) a fakultatywnie - może uchylić zaskarżony wyrok i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (§ 4).

Pojęcie nierozpoznania istoty sprawy zawarte w przedstawionym wyżej przepisie dotyczy nierozpoznania istoty roszczenia będącego podstawą powództwa, czy też wniosku. Nie może być ono kojarzone z rozpoznaniem wyłącznie kwestii formalnych. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 lipca 1998 r. (sygn. akt I CKN 804/97, Lex 151644) wskazał, że nierozpoznanie istoty sprawy oznacza brak merytorycznego rozpoznania zgłoszonych w sprawie roszczeń, to znaczy zaniechanie przez Sąd I instancji zbadania materialnej podstawy żądania, albo pominięcie merytorycznych zarzutów (zob. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 września 1998 r., sygn. akt II CKN 896/98, wyroku z dnia 23 września 1998 r., sygn. akt II CKN 897/98, OSNC 1999/1/22, w postanowieniu z dnia 19 grudnia 2012 r., sygn. akt II CZ 141/12, LEX nr 1288649). Takie także stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 września 2002 r. (sygn. akt IV CKN 1298/00) podnosząc, iż pojęcie istoty sprawy, o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c. dotyczy jej aspektu materialnego i w tej jedynie płaszczyźnie może być oceniany zarzut jej nierozpoznania. Będzie ono zachodzić wówczas, gdy sąd nie zbadał podstawy materialnej pozwu, jak też skierowanych do niego zarzutów merytorycznych i w swoim rozstrzygnięciu nie odniósł się do tego, co jest przedmiotem sprawy. W wyroku z dnia 22 kwietnia 1999 r. (sygn. akt II UKN 589/98, OSNP 2000/12/483) Sąd Najwyższy wskazał, iż oceny, czy sąd I instancji rozpoznał istotę sprawy dokonuje się na podstawie z jednej strony analizy żądań pozwu, a z drugiej przepisów prawa materialnego stanowiącego podstawę rozstrzygnięcia. W doktrynie utrwalony jest pogląd, że treścią powództwa, czy też wniosku jest żądanie urzeczywistnienia w konkretnym przypadku określonej normy prawnej przez wydanie orzeczenia sądowego określonej treści. Nierozpoznanie więc istoty sprawy sprowadza się do pozostawienia poza oceną sądu okoliczności faktycznych stanowiących przesłanki zastosowania norm prawa materialnego. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 26 listopada 2012 r. (sygn. akt III SZ 3/12, LEX nr 1232797) w sposób syntetyczny wskazał, że nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi wówczas, gdy sąd pierwszej instancji: 1) rozstrzygnął nie o tym, co było przedmiotem sprawy; 2) zaniechał w ogóle zbadania materialnej podstawy żądania; 3) pominął całkowicie merytoryczne zarzuty zgłoszone przez stronę; 4) rozstrzygnął o żądaniu powoda na innej podstawie faktycznej i prawnej niż zgłoszona w pozwie; 5) nie uwzględnił (nie rozważył) wszystkich zarzutów pozwanego dotyczących kwestii faktycznych, czy prawnych rzutuujących na zasadność roszczenia powoda (por. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2015 r., sygn. V CZ 39/15).

Jakkolwiek skorzystanie ze sposobu rozstrzygnięcia przewidzianego w art. 386 § 4 k.p.c. pozostawiono uznaniu sądu drugiej instancji, to możliwość uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania jest ograniczona do sytuacji, gdy sąd ten uzna apelację za zasadną merytorycznie i jednocześnie stwierdzi brak podstaw do wydania orzeczenia reformatoryjnego. Innymi słowy, rozstrzygnięcie o uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania następuje w razie stwierdzenia takich wad orzeczenia w postępowaniu sądu pierwszej instancji, których sąd drugiej instancji nie może sam usunąć, wydając wyrok reformatoryjny. Oznacza to, że w pierwszej kolejności sąd drugiej instancji powinien dokonać zmiany orzeczenia sądu pierwszej instancji (orzec reformatoryjnie), a dopiero w dalszej kolejności - w razie wystąpienia przesłanek powołanych w art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. - uchylić wyrok i przekazać sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania (orzec kasatoryjnie). Prowadzenie przez sąd drugiej instancji uzupełniającego postępowania dowodowego i orzekanie reformatoryjne powinny stanowić regułę, albowiem przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania znacznie przedłuża czas postępowania dowodowego.

Ponadto Sąd Apelacyjny miał też na uwadze, że przepis art. 327¹ § 1 k.p.c. wskazuje, że uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa - określa konstrukcyjne elementy uzasadnienia wyroku.

Jak stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 lutego 2001 r. naruszenie przepisu, określającego wymagania, jakim winno odpowiadać uzasadnienie wyroku sądu może być ocenione jako mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy

w sytuacjach tylko wyjątkowych, do których zaliczyć można takie, w których braki w zakresie poczynionych ustaleń faktycznych i oceny prawnej są tak znaczne, że sfera motywacyjna orzeczenia pozostaje nieujawniona bądź ujawniona w sposób uniemożliwiający poddanie jej ocenie instancyjnej (sygn. akt V CKN 606/00, Lex nr 53116).

W wyroku z dnia 14 listopada 2001 r., (II CKN 459/99) Sąd Najwyższy wskazał, że kodeks postępowania cywilnego przewiduje - w toku procesu decyzyjnego, którego ostatecznym rezultatem jest wydane orzeczenie - określoną chronologię zdarzeń, w ramach której cały proces myślowy, a następnie decyzyjny kończy się sporządzeniem sentencji orzeczenia. Pisemne uzasadnienie stanowi w istocie ujęte w ramy proceduralne sprawozdanie z tego zakończonego procesu myślowego i decyzyjnego.

Braki w uzasadnieniu uniemożliwiające odczytanie motywów rozstrzygnięcia są wystarczającym powodem uchylecia werdyktu i przekazania sprawy do ponownego rozpatrzenia (por. orzeczenie SN z dnia 26 lipca 2007 r., V CSK 115/07).

Natomiast Sąd Najwyższy w uzasadnieniu swojego postanowienia z 30 stycznia 2015 r., sygn.. III CSK 123/14 wskazał, że w judykaturze utrwalony jest pogląd, że obraza art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie zawiera wszystkich koniecznych elementów, bądź zawiera tak kardynalne braki, które uniemożliwiają kontrolę kasacyjną (por. np. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1997 r., I CKN 312/97, z 19 lutego 2002 r., IV CKN 718/00, z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 11862/00, z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, z dnia 22 maja 2003 r., II CKN 121/01, niepublikowane i z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98, OSNC 1999, Nr 4, poz. 83).

Zresztą powyższy nurt zapatrywania utrzymał się do chwili obecnej, albowiem zarzut naruszenia art. 327¹ § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. może być skuteczny jedynie w wyjątkowych przypadkach, gdy treść uzasadnienia orzeczenia sądu drugiej instancji uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia lub w przypadku zastosowania prawa materialnego do niedostatecznie jasno ustalonego stanu faktycznego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2020 r., I NSK 8/19 i tam przytoczone orzecznictwo, z dnia 16 stycznia 2020 r., II UK 190/18).

W sytuacji, gdy uchybienia w sporządzeniu uzasadnienia sądu pierwszej instancji są tak poważne, że uniemożliwiają w całości lub w znacznym zakresie ustalenie, na jakiej podstawie sąd pierwszej instancji poczynił określone ustalenia faktyczne, sąd drugiej instancji powinien mieć możliwość uchylecia orzeczenia sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 listopada 2019 r., IV CZ 91/19).

Co do zasady Sąd Apelacyjny zgadza się ze stanowiskiem wyrażonym w judykaturze, że to, czy sprawa została wadliwie, czy prawidłowo rozstrzygnięta, nie zależy od tego, jak zostało napisane uzasadnienie (zob. wyrok SN z dnia 17 marca 2006 r., I CSK 63/2005).

W świetle przytoczonych powyższej obszernych rozważań teoretycznych, w tym orzecznictwa Sądu Najwyższego, które Sąd Apelacyjny w pełni podziela i w ten sposób przytoczoną argumentację uznaje za własną, to należy mieć na uwadze, że istotnym jest na ile uchybienia w konstrukcji uzasadnienia wywierają wpływ na wynik sprawy, oraz czy na jego podstawie możliwe jest odtworzenie przesłanek, którymi kierował się Sąd I instancji wydając rozstrzygnięcie w sprawie. Stopień szczegółowości argumentacji Sądu wyznaczają przede wszystkim okoliczności doniosłe dla rozstrzygnięcia sprawy.

W niniejszej sprawie u podstaw wyroku kasatoryjnego legła ocena sądu odwoławczego, że w przedmiotowym postępowaniu doszło w sposób ewidentny do nierozpoznania istoty sprawy, gdyż Sąd nie zbadał podstawy materialnej pozwu, jak też skierowanych do niego zarzutów merytorycznych i w swoim rozstrzygnięciu nie odniósł się do tego, co jest przedmiotem sprawy, pozostawił poza swoją oceną okoliczności faktyczne stanowiące przesłanki zastosowania norm prawa materialnego oraz z uwagi na to, że treść uzasadnienia orzeczenia sądu pierwszej instancji uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу – praktycznie sfera motywacyjna orzeczenia została ujawniona w sposób uniemożliwiający poddanie jej ocenie instancyjnej.

Analiza uzasadnienia sądu I instancji dowodzi, że niestety nie spełnia ono wyżej wymienionych i opisanych standardów, a przez to nie sposób jest przeprowadzić tego rodzaju operacji, która pozwoliłaby na merytoryczną ocenę przesłanek, którymi kierował się ten Sąd wydając w sprawie rozstrzygnięcie, jest ono chaotyczne, lakoniczne, bardzo powierzchowne i dominujący jest wniosek, że Sąd Okręgowy w swoich rozważaniach co do zasadności powództwa praktycznie ograniczył się jedynie do powielenia argumentacji stanowiska powoda i przytoczonego przez niego orzecznictwa Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, nie przedstawiając toku swojego własnego rozumowania i argumentowania swoich poszczególnych twierdzeń oraz nie odnosząc się do merytorycznych zarzutów pozwanej i podniesionej przez nią na ich potwierdzenie argumentacji.

Powód L. K. – Syndyk masy upadłości (...) w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. w swoim pozwie wskazał, że posiada weksel własny na kwotę 5.634.123, 71 zł wystawiony przez pozwaną, jednocześnie powołał się na zawartą z nią umowę pożyczki z dnia 30.04.2013r., którą wypowiedział w dniu 6.06.2016r.

Powód twierdził też, że pozwana pożyczkę otrzymała i nie zwróciła.

Z kolei pozwana podnosiła, iż umowy o treści opisanej w dokumencie złożonym przez powoda w rzeczywistości nie zawarła albowiem doszło do popełnienia przestępstwa w sposób i w okolicznościach opisanych przez nią w zarzutach do nakazu zapłaty.

W szczególności pozwana przez cały tok postępowania przed sądem I instancji podnosiła, że nigdy nie otrzymała kwoty 3.555.000 zł, którą miała otrzymać gotówką w dniu zawarcia umowy pożyczki. Pozwana przyznała też, że jako jedna z wielu osób uczestniczyła w procederze przestępczym i zgodziła się stanąć do umowy pożyczki jako pożyczkobiorca za wynagrodzeniem w wysokości 80.000 zł.

Skarżąca podniosła też w apelacji, że Sąd ustalając stan faktyczny w zakresie zawierania i wykonania umowy ustalił go tak, jakby doszło do zawarcia normalnej, standardowej umowy pożyczki, uznał też za ustalone i udowodnione przez powoda, iż powód wypłacił pozwanej kwotę 3.555.000 zł gotówką.

Dodała też, że za błędne należało uznać ustalenie, iż pozwana pożyczkę tę otrzymała, gdyż Sąd bezkrytycznie stwierdził, iż w dniu 30.04.2013r. (...) wypłacił na rzecz pozwanej kwotę 3.610.000 zł., a do wypłaty miało dojść w taki sposób, iż (...) zrealizował dyspozycję przelewu całej kwoty pożyczki na otwarty przez pozwaną rachunek, a następnie zrealizował dyspozycję S. T. co do przelewów na pokrycie składek i udziałów w (...), a 3.555.000 zł wręczył pozwanej gotówką w kasie w W..

Skarżąca podkreśliła też, że wniosek Sądu zdaje się wypływał ze złożonych przez powoda dokumentów i w zupełności nie uwzględnił innych dowodów, które Sąd dopuścił w tej sprawie oraz zasad doświadczenia życiowego.

Powyższe zarzuty w stosunku do procedowania przez Sąd w niniejszej sprawie okazały się zasadne.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego należy podkreślić to, że zdecydowanie sądowni I instancji umknęło stanowisko zajęte przez peł. pozwanej na rozprawie w dniu 25.06.2021r., w którym wniósł, aby Sąd zwrócił uwagę, że sytuacja nie jest typowa dlatego, iż pozwana - mimo oczywistego popełnienia przestępstwa z pobudek, które znalazły wyraz w wyroku skazującym - nie działała w taki sposób, że wprowadzała w błąd drugą stronę i wtedy rzeczywiście można by było mówić, że przestępcze są okoliczności, a nie sama czynność.

Dodał też, że czynność została wymyślona, wykreowana przez osoby reprezentujące pożyczkodawcę oraz, że w sprawie udowodniono, iż pozwana nie otrzymała kwoty 3.500.000 zł na biurko w dniu podpisywania umowy - taka forma wypłaty, jaką miałyby potwierdzać podpis pozwanej jest niezgodna z zasadami doświadczenia życiowego, gdyż kwota 3.500.000 zł jest kwotą gigantyczną i niewiarygodne jest stwierdzenie, że pozwana otrzymała ją w gotówce, oświadczył, że pozwana jedynie otrzymała wynagrodzenie za zawarcie umowy pożyczki w kwocie 80.000 zł, a nie otrzymała kwoty pożyczki.

W istocie sąd I instancji skupił się w aspekcie nieważności umowy pożyczki praktycznie jedynie na kwestii popełnienia przez pozwaną czynu zabronionego w związku z zawarciem umowy pożyczki, penalizowanego w ustawie karnej i to zarówno w płaszczyźnie ustalonego stanu faktycznego i rozważań prawnych.

Nawet stwierdzając, że odrębną kwestią są czynności osób, które działały w imieniu powoda oraz działania pożyczkobiorcy, to w swoim uzasadnieniu odniósł się merytorycznie jedynie do ustalenia i oceny zachowania pożyczkobiorcy tj. pozwanej, a nie dokonał właściwych- pełnych ustaleń faktycznych i przez to rozważań prawnych odnoszących się zarówno do pożyczkodawcy jak i do pożyczkodawcy.

W tym zakresie ograniczył się jedynie do bardzo lakonicznego sformułowania, że ustalenie, czy działania pozwanej i członków zarządu powoda wypełniają znamiona czynu zabronionego nie ma znaczenia dla ustalenia obowiązku zwrotu pożyczki zgodnie z zawartą umową – w żaden sposób nie uzasadnił takiego swojego stanowiska, nie odniósł go do stanu faktycznego.

Powyższe jest tym bardziej niewłaściwe, gdyż Sąd w ustaleniach faktycznych podał, że aktem oskarżenia z dnia 4 grudnia 2019 roku pozwana została oskarżona o to, że w okresie od dnia 27 marca 2013 roku do 30 kwietnia 2013 roku w W., działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadziła (...) w W., do niekorzystnego rozporządzenia mieniem znacznej wartości w kwocie 3.800.00 zł, w ten sposób, że podała do kwestionariusza wywiadu pożyczkowego nieprawdziwe informacje dotyczące miejsca pracy i wynagrodzenia miesięcznego oraz przedłożyła przekazane jej uprzednio przez inne osoby, poświadczające nieprawdę dokumenty o istotnym znaczeniu dla uzyskania pożyczki w postaci: zaświadczenia o zarobkach z dnia 26 marca 2013 roku wystawionego przez firmę (...) sp. z o.o. z siedzibą w S. przy ul. (...), umowy o pracę z dnia 1 lutego 2012 roku w firmie (...) na stanowisku dyrektora handlowego z wynagrodzeniem miesięcznym w wysokości 156.521,59 zł, informacji o dochodach oraz pobranych zaliczkach na podatek dochodowy w roku 2012 PIT 11 oraz operatu szacunkowego dotyczącego określenia wartości nieruchomości w postaci działki gruntu o nr (...) położonej w obrębie (...) - M., gmina Z., powiat (...), której wartość w przedłożonym operacie została znacznie zawyżona, które to dokumenty potwierdzały nieprawdziwe dane odnośnie jej zatrudnienia oraz osiąganych przez nią dochodów, wprowadzając przez to pracowników (...) w błąd, co do zatrudnienia i wysokości osiąganych przez nią dochodów, w wyniku czego doszło do zawarcia umowy pożyczki zabezpieczonej hipoteką nr (...) na wymienioną kwotę, którą w całości pobrała wraz z innymi osobami, nie mając zamiaru spłaty kredytu, działając w ten sposób na szkodę (...) w W., tj. o czyn z art. 286 § 1 kk w zb. z art. 297 § 1 kk w zw. z art. 294 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk.

Jako dowód powyższego sąd powołał się na akt oskarżenia z dnia 4 grudnia 2019 roku (k. 191 – 202).

Również Sąd ten ustalił, że w stosunku do pozwanej przed Sądem Okręgowym w Gorzowie Wielkopolskim toczyło się postępowanie karne pod sygn. akt II K 197/19, w którym został obowiązek naprawienia szkody na rzecz (...) w wysokości 80.000 zł., jako dowód wskazując zeznania pozwanej i świadka N. K..

Jednakże Sąd nie dokonał ustaleń faktycznych co do treści wyroku skazującego, jego prawomocności- co w szczególności z uwagi na treść art. 11 k.p.c. było decydujące dla istoty sprawy i właściwego rozstrzygnięcia żądania powoda z uwagi na zawarcie w opisie czynu zarzucanego pozwanej stwierdzenia, że doszło do zawarcia umowy pożyczki zabezpieczonej hipoteką nr (...) na wymienioną kwotę, którą w całości pobrała wraz z innymi osobami.

Ponadto Sąd ten ustalił, że M. G. (1) postawiono zarzut, iż w okresie od lutego 2009 roku do października 2014 roku w W., działając w ramach zorganizowanej grupy przestępczej, pełniąc funkcję wiceprezesa Zarządu (...) w W. i będąc z tego tytułu zobowiązanym do zajmowania się sprawami majątkowymi (...), wziął udział w zorganizowanej grupie przestępczej w skład której wchodził: P. P., M. G. (2), J. P., Ł. S., M. K., J. B., K. B., K. A., K. L., J. W., J. L., H. N., D. P. i inne osoby, której celem było uzyskiwanie kredytów na podstawie podrobionych zaświadczeń o zatrudnieniu i wysokości wynagrodzenia oraz aktów notarialnych dotyczących ustanowienia hipotek stanowiących zabezpieczenie ww. kredytów i pożyczek na nieruchomościach o znacznie zawyżonej wartości, co

stanowiło istotne okoliczności dla uzyskania ww. kredytów pożyczek, czym działała na szkodę (...) w W. tj. o czyn z art. 258 § 1 kk.

Natomiast J. P. postawiono zarzut, iż w okresie od lutego 2009 roku do kwietnia 2014 roku w W., pełniąc funkcję wiceprezesa Zarządu (...) w W. i będąc z tego tytułu zobowiązanym do zajmowania się sprawami majątkowymi (...), wzięła udział w zorganizowanej grupie przestępczej w skład której wchodził: P. P., M. G. (2), M. G. (1), Ł. S., M. K., J. B., K. A., K. L., J. W., J. L., H. N., D. P. i inne osoby, której celem było uzyskiwanie pożyczek i kredytów na podstawie osoby (...) w W., na podstawie podrobionych zaświadczeń o zatrudnieniu i wysokości wynagrodzenia oraz aktów notarialnych; dotyczących ustanowienia hipotek stanowiących zabezpieczenie ww. pożyczek na nieruchomościach o znacznie zawyżonej wartości, co stanowiło istotne okoliczności dla uzyskania ww. pożyczek i kredytów, czym działała na szkodę (...) w W. tj. o czyn z art. 258 § 1 kk.

W aktach sprawy znajdują się odpisy postanowień Prokuratora Okręgowego o uzupełnieniu zarzutów M. G. (1) oraz J. P. – z opisem kilkuset zachowań związanych z uzyskiwaniem przez nich w imieniu i na rzecz (...) w W. pożyczek i kredytów na podstawie osoby (...) w W..

Sąd nie dokonał ustaleń, czy wśród tych zarzutów jest też przedmiotowa umowa tj. umowa pożyczki zabezpieczona hipoteką numer (...) i to w sytuacji ustalenia przez siebie, że te osoby przy zawieraniu tej umowy działały w imieniu (...) w W. z siedzibą w W. oraz, że z dokumentów ze sprawy karnej wynika, że w (...) trwał oszukańczy, przestępczy proceder zainicjowany i prowadzony m.in. przez wymienione powyżej osoby.

Ponadto Sąd mając wiedzę z pisma PO w G. z 31.05. 2021r. (k- 223), że śledztwo przeciwko powyższym podejrzanym jest w toku nie ustalił na moment zamknięcia rozprawy jaki jest stan postępowania karnego.

Również w swoich rozważaniach nie dokonał żadnej oceny tego dowodu, a do czego był zobowiązany z uwagi na konsekwentne twierdzenia pozwanej, że sama czynność prawna tj. umowa pożyczki jest nieważna albowiem obie strony kierowały się przestępczymi pobudkami przy jej zawieraniu, zresztą Sąd ten nawet nie odniósł się do kodeksowej regulacji umowy pożyczki, nawet nie podał podstawy prawnej rozstrzygnięcia.

Zgodnie z treścią art. 720 § 1 k.c. przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości.

W ujęciu kodeksu cywilnego pożyczka jest więc umową konsensualną, polegającą na zgodnym oświadczeniu woli stron – dającego i biorącego pożyczkę – mocą którego dający zobowiązuje się przenieść na biorącego własność określonej ilości pieniędzy albo innych rzeczy oznaczonych co do gatunku, natomiast biorący zobowiązuje się zwrócić takie rzeczy, jakie otrzyma.

Natomiast w myśl art. 56 k.c. czynność prawna wywołuje nie tylko skutki w niej wyrażone, lecz również te, które wynikają z ustawy, z zasad współżycia społecznego i z ustalonych zwyczajów.

Z kolei zgodnie z art. 58 § 1 i 2 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego .

W art. 58 chodzi o sytuacje, w których zgodne oświadczenia woli osób dokonujących czynności prawnej, stanowiące – w świetle przesłanek ogólnych i szczególnych przypisania skutków prawnych – wystarczającą podstawę do przypisania im określonych w oświadczeniach woli skutków prawnych, kolidują z wartościami chronionymi przez porządek prawny (R. Trzaskowski, Skutki sprzeczności..., s. 215 i n.

Jako przykłady nieważności czynności prawnej wskazuje się m.in. sprzeczność treści lub celu czynności prawnej z ustawą lub zasadami współżycia społecznego oraz wady oświadczenia woli, w tym pozorność (art. 83 k.c.).

Należy mieć też na uwadze, że uregulowana w art. 58 sprzeczność czynności prawnej z ustawą lub z zasadami współżycia społecznego oznacza odrębny, wykazujący swoiste cechy, typ wadliwości czynności prawnej (umowy), który należy odróżnić od niespełnienia ogólnych i szczególnych przesłanek mających na celu zapewnienie, że złożone oświadczenie woli stanowi wystarczającą – z punktu widzenia autonomii woli podmiotów dotkniętych skutkami umowy – podstawę do zmian w ich położeniu prawnym (przesłanki ogólne to: zdolność do czynności prawnych, świadomość i swoboda składającego oświadczenie woli, rzeczywista wola wywołania przez niego skutków prawnych, prawidłowość powzięcia woli, poszanowanie reguł reprezentacji – w tym uzyskanie wymaganej zgody innego organu osoby prawnej – oraz przedstawicielstwa ustawowego i pełnomocnictwa, zgoda osoby trzeciej na ingerencję w jej położenie prawne; przesłanki szczególne, których spełnienie zależy wyłącznie od woli osoby dokonującej czynności prawnej (dlatego nie są to ograniczenia swobody dokonywania czynności prawnych), to np. zachowanie szczególnej formy oświadczenia woli, uczynienie zadość obowiązkom informacyjnym czy też wydanie rzeczy w przypadku czynności prawnych realnych – R. Trzaskowski, Skutki sprzeczności..., s. 218 i n.). Kwestie te wraz z sankcjami zostały uregulowane w odrębnych przepisach.

Sąd I instancji nie odniósł się do powyższych okoliczności, nie dokonał ich materialnej analizy w świetle dowodów przedłożonych do akt sprawy (zwłaszcza tych omówionych powyżej) jak i zeznań samej pozwanej oraz świadka N. K., ograniczył się jedynie do podania, że bezwzględna nieważność czynności prawnej nie jest równoznaczna z czynnością prawną dokonaną w warunkach naruszenia norm prawa karnego, gdyż nie ma tu automatyzmu do stwierdzenia nieważności umowy na mocy art. 58 § 1 k.c. z penalizacją określonych zachowań dotyczących okoliczności zawarcia umowy określonych w art. 297 kk, 294 kk, czy też 286 kk – odniósł się więc jedynie do regulacji kodeksu karnego, a nie dokonał prawno-materialnej oceny stosunku zobowiązaniowego łączącego strony, w oparciu o materiał dowodowy zebrany w sprawie.

Należało mieć też na uwadze, że pozwana konsekwentnie podnosiła, że nie otrzymała przedmiotu pożyczki, podawała swoje twierdzenia w tym zakresie oraz wykazała się stosowną inicjatywą dowodową tj. swoimi zeznaniami oraz zeznaniami świadka N. K. - wynikało z nich, że pozwana nie otrzymała tej pożyczki, a jedynie wynagrodzenie w wysokości 80.000 zł za wykonanie tych wszystkich czynności, które wskazał jej reprezentant, działający za (...) z siedzibą w W..

Sąd I instancji w ustaleniach faktycznych wskazał, że w dniu 30 kwietnia 2013 roku (...) wypłacił na rzecz pozwanej kwotę 3.610.000 zł., a dowodem tego było zestawienie operacji (k. 49) oraz potwierdzenie wypłaty (k. 50).

Jednakże już w swoich rozważaniach Sąd w żaden sposób nie nawiązał - nie rozważył również powyższych zarzutów pozwanej dotyczących kwestii faktycznych związanych z wydaniem jej przedmiotu pożyczki, jak i związanych z tym kwestii prawnych (materialnych) rzutujących na zasadność roszczenia powoda – a przecież z treści art. 720 k.c. wynika, że do essentialia negotii pożyczki należy zobowiązanie dającego pożyczkę do przeniesienia przedmiotu pożyczki na własność biorącego.

Z uwagi na powyższe Sąd Apelacyjny uznał, że w sprawie doszło do zaniechania przez sąd I instancji zbadania materialnej podstawy żądania, a w swoim rozstrzygnięciu nie odniósł się on do tego, co jest przedmiotem sprawy.

Istotne jest też i to, że na rozprawie w dniu 25.06.2021r. Przewodniczący okazał pozwanej dokument w postaci potwierdzenia, k. 50, a pozwana zeznała, że: „to mój podpis. Podpisywałam ten dokument razem z całą resztą dokumentów, po to tam pojechałam. Podpisałam ten dokument, ponieważ po to tam pojechałam, aby podpisać wszystkie dokumenty i otrzymać za to wynagrodzenie”.

Natomiast Sąd ten w swoim pisemnym uzasadnieniu nie odniósł się do powyższych dowodów, nie dokonał ich oceny i konfrontacji z twierdzeniami obu stron – a przecież przepis art. 327¹ § 1 k.p.c. jasno wskazuje, że uzasadnienie wyroku

powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów praw.

Za uczynienie zadość powyższym wymogom z pewnością nie może być uznane samo lakoniczne stwierdzenie Sądu, mające charakter nic nie mówiącego zwrotu-że zeznania pozwanej Sąd uznał za wiarygodne jedynie w części, w jakiej znajdują potwierdzenie w dowodach z dokumentów.

Na powyższej rozprawie peł. pozwanej oświadczył, że uznanie, iż wypłata pożyczki nastąpiła w gotówce jest niezgodna z zasadami doświadczenia życiowego, gdyż kwota 3.500.000 zł jest kwotą gigantyczną i niewiarygodne jest stwierdzenie, że pozwana otrzymała ją w gotówce.

Z kolei peł. powoda podał, że żaden przepis prawa nie zabrania wypłaty takiej kwoty w gotówce, jest to forma wypłaty może niestandardowa, ale dopuszczalna i praktykowana.

Niestety do powyższych twierdzeń oraz faktów wynikających z materiału dowodowego - lecz nie ujętych w ustaleniach stanu faktycznego, które wskazywały, że w dniu 30.04.2013r. do południa stawiała się w banku pozwana S. T., złożyła wnioski o udzielenie jej pożyczki w kwocie 3.610.000 zł i tego samego dnia wnioski ten został przeanalizowany przez (...), skompletowano wszystkie dokumenty, podpisano umowę i towarzyszące jej dokumenty, wykonano przelewy, których dotyczą dyspozycje, a o godz. 16,04 wypłacono z kasy 3.555.000 zł gotówką, którą wręczono pożyczkobiorcy - Sąd również nie odniósł się, nie dokonał oceny tych okoliczności faktycznych, zwłaszcza, że jak wynika z ogólnie dostępnych danych, to 1.000.000 zł w banknotach o nominale 100 zł waży ok. 9,3 kg, czyli 3.5000.000 zł. to waga ok.32,55 kg, a przy uwzględnieniu nominału 200 zł., to 1 mln zł. w dwusetkach waży ok. 4,6 kg., łącznie ok.16,1kg – nominału 500 zł. na dzień zawarcia umowy nie było jeszcze w obiegu.

Z analizy całokształtu poczynionych powyżej rozważań jednoznacznie wynika, że niniejsza sprawa jest klasycznym przykładem nie rozpoznania istoty sprawy przez sąd I instancji, jak również – i to niestety - przykładem jak nie powinno być sporządzone uzasadnienie rozstrzygnięcia Sądu, które nie czyni zadość nawet minimalnym ustawowym wymogom w tym zakresie.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w prawidłowy sposób ustali zarówno stan faktyczny jak i rozpozna istotę sprawy tj. w szczególności rozstrzygnie: czy żądanie powoda co do zasady zasługuje na uwzględnienie, a jeżeli tak, to na której z prawnych podstaw wskazywanych przez powoda tj. zobowiązaniu wekslowym, czy też zobowiązaniu wynikającym ze stosunku podstawowego tj. umowy pożyczki, czy dane zobowiązanie było ważne, a jeżeli uzna, że tak, to czy zostało ono faktycznie zrealizowane, jednocześnie uwzględniając przy tym stanowiska stron, zwłaszcza rozważy wszystkie zarzuty pozwanej dotyczące kwestii faktycznych oraz prawnych rzutujących na zasadność roszczenia powoda.

Jednocześnie Sąd powinien dać powyższemu właściwy wyraz w uzasadnieniu - odnieść się do stanowiska zajmowanego przez każdą ze stron, zwłaszcza tych przywołanych w niniejszym uzasadnieniu przez sąd odwoławczy oraz dokonać w sposób właściwy subsumpcji należycie ustalonego stanu faktycznego do właściwych przepisów prawa materialnego.

Również Sąd Okręgowy - co oczywistym - sporządzi uzasadnienie w sposób czyniący zadość wszystkim ustawowym wymogom jego sporządzenia, w szczególności nie powinno ono mieć tych uchybień, które w sposób obszerny zostały przedstawione przez sąd odwoławczy.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 108 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Dariusz Rystał